

Соціологія конфліктів та війн у контексті трансформацій та модернізацій
Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	054 Соціологія
Освітня програма	Врегулювання конфліктів та медіація
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	очна(денна)/ заочна
Рік підготовки, семестр	1 курс, осінній семестр
Обсяг дисципліни	5 кредитів (150 годин)
Семестровий контроль/ контрольні заходи	екзамен
Розклад занять	
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: д.соц.н, професор, Федорченко-Кутуєв Павло Володимирович, p.kutuev@gmail.com, 050 775 09 49, Viber +380507750949, Telegram +380507750949 Практичні / Семінарські д.соц.н, професор, Федорченко-Кутуєв Павло Володимирович, p.kutuev@gmail.com, 050 775 09 49, Viber +380507750949, Telegram +380507750949
Розміщення курсу	

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Основна ціль навчальної дисципліни: навчити студентів розуміти витоки та логіку розвитку соціологічного дискурсу про конфлікти та війни в контексті трансформацій та модернізацій.

Курс допоможе сформуванню у студентів сучасні теоретико-методологічні уявлення про конфлікт та його різновиди, його історію, форми; засвоїти специфіку конфліктності в окремих сферах та станах війни та миру. Ознайомитись з основними інструментами переговорного процесу та формування кооперативної поведінки на мікро-мезо-макро рівнях соціально-економічної та політичної системи. Самостійне розуміння й аналіз конфліктів та їх врегулювання яке відповідає сучасному стану соціальних наук та соціально-політичних практик.

На заняттях буде виявлено особливості соціологічного підходу до вивчення соціальних взаємодій-конфліктів, кооперації та переговорів. Пояснено історичне коріння сучасних соціальних взаємодій, ключових проблем які є потенційно конфліктогенними і потребують особливої уважності та чутливості соціолога.

Студенти вмітимуть демонструвати соціологічну уяву (мислення) при аналізі соціологічних явищ та процесів; розуміння соціальних взаємодій-конфліктів, кооперації та переговорів.

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціологія конфліктів та війн у контексті трансформацій та модернізацій» є формування у студентів як майбутніх професіоналів здатностей:

- виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти (ФК02);

- застосовувати інструменти з оцінки конфліктогенного ризику та раннього попередження конфліктів у різних сферах життя та на різних рівнях взаємодії соціальних суб'єктів (ФК10);
- визначати рівень ескалації конфлікту та можливість інтервенції в конфлікт та обирати її спосіб (ФК11).

Згідно з вимогами освітньої програми студенти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такий результат навчання:

- аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології(ПРО1);
- застосовувати релевантні соціологічні теорії конфліктів, миротворчості та медіації, а також результати соціологічних досліджень для вирішення сучасних соціальних проблем та конфліктів; використовувати способи врегулювання конфліктів та процедури медіації у соціально-політичній сфері(ПР12).

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Силабус навчальної дисципліни «Соціологія конфліктів та війн у контексті трансформацій та модернізацій» складений відповідно до освітньої програми підготовки магістрів.

3. Зміст навчальної дисципліни

Денна форма

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
1	2	3	4	5
Розділ 1. Соціологічні інтерпретації конфліктів у процесах трансформацій та модернізацій				
Тема 1.1. Витки соціологічного дискурсу про конфлікти в контексті трансформацій та модернізацій	7	2	2	3
Тема 1.2. Дослідницька програма модернізації: від «безконфліктної» до «конфліктної» стадій	7	2	2	3
Тема 1.3. Соціологічне теоретизування про конфлікти у рамках концептуальної системи координат світ-системного аналізу: методологічні засади.	7	2	2	3
Тема 1.4. Конфліктна динаміка світової системи в інтерпретації А.Г. Франка.	7	2	2	3
Тема 1.5. Концептуалізація політичних конфліктів як фактору соціальних змін в сучасних соціологічних теоріях.	7	2	2	3
Тема 1.6. Конфлікти націоналізму в контексті соціальних трансформацій та модернізацій	7	2	2	3
Тема 1.7. Ленінські режими: конфліктні джерела постання	7	2	2	3
Тема 1.8. Ленінські режими: конфлікти в процесі трансформацій	7	2	2	3
Тема 1.9. Держава, що сприяє розвитку: модернізаційний потенціал та внутрішні конфлікти	7	2	2	3
Розділ 2. Історична соціологія динаміки конфліктів у людських суспільствах				
Тема 2.1. Війни та конфлікти в історії та сучасності людських суспільств. Війни та їхні суспільні наслідки.	7	2	2	3
Тема 2.2. Конфлікти та релігія: поміж ідеалами та практикам.	7	2	2	3

Тема 2.3. Євроцентризм та орієнталізм як ідеологічні практики та фактори глобальних конфліктів	7	2	2	3
Тема 2.4. Становлення держави абсолютизму та конфлікти: інтелектуальний контекст та сучасна соціологічна інтерпретація.	7	2	2	3
Тема 2.5. Доба Просвітництва: концептуалізація воєн та конфліктів.	7	2	2	3
Тема 2.6. Військові конфлікти та розвиток технологій.	6	2	2	2
Тема 2.7. Економічний розвиток та політичні конфлікти.	6	2	2	2
Тема 2.8. Політичні режими та конфлікти: історія, сучасність, типологія.	6	2	2	2
МКР	2	2		
Екзамен	32		2	30
Всього годин	150	36	36	78

Заочна форма

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
1	2	3	4	5
Розділ 1. Соціологічні інтерпретації конфліктів у процесах трансформацій та модернізацій				
Тема 1.1. Витки соціологічного дискурсу про конфлікти в контексті трансформацій та модернізацій	7	2	2	3
Тема 1.2. Дослідницька програма модернізації: від «безконфліктної» до «конфліктної» стадій	7	2	2	3
Тема 1.3. Соціологічне теоретизування про конфлікти у рамках концептуальної системи координат світ-системного аналізу: методологічні засади.	7	2	2	3
Тема 1.4. Конфліктна динаміка світової системи в інтерпретації А.Г. Франка.	7	0	0	7
Тема 1.5. Концептуалізація політичних конфліктів як фактору соціальних змін в сучасних соціологічних теоріях.	7	0	0	7
Тема 1.6. Конфлікти націоналізму в контексті соціальних трансформацій та модернізацій	7	0	0	7
Тема 1.7. Ленінські режими: конфліктні джерела постання	7	0	0	7
Тема 1.8. Ленінські режими: конфлікти в процесі трансформацій	7	0	0	7
Тема 1.9. Держава, що сприяє розвитку: модернізаційний потенціал та внутрішні конфлікти	7	0	0	7
Розділ 2. Історична соціологія динаміки конфліктів у людських суспільствах				
Тема 2.1. Війни та конфлікти в історії та сучасності людських суспільств. Війни та їхні суспільні наслідки.	5	2	0	3
Тема 2.2. Конфлікти та релігія: поміж ідеалами та практикам.	7	0	2	5
Тема 2.3. Євроцентризм та орієнталізм як ідеологічні практики та фактори глобальних конфліктів	7	0	0	7
Тема 2.4. Становлення держави абсолютизму та конфлікти: інтелектуальний контекст та сучасна соціологічна інтерпретація.	6	0	0	6

Тема 2.5. Доба Просвітництва: концептуалізація воєн та конфліктів.	6	0	0	6
Тема 2.6. Військові конфлікти та розвиток технологій.	6	0	0	6
Тема 2.7. Економічний розвиток та політичні конфлікти.	6	0	0	6
Тема 2.8. Політичні режими та конфлікти: історія, сучасність, типологія.	6	0	0	6
Захист ДКР	8		2	6
Екзамен	30			30
Всього годин	150	8	10	132

4. Навчальні матеріали та ресурси

4.1 Базова література:

1. Кутуєв П.В. Конфліктологія: соціологічна перспектива. Навчальний посібник (гриф НТУУ «КПІ»)/ Кутуєв П.В. та ін. – К.: Вид-во ім. НПУ М.П. Драгоманова, 2014. -187 с.
2. Кутуєв П.В. Теорія соціальних змін: навчальний посібник (гриф НТУУ «КПІ»)/ Кутуєв П.В. та ін. – К.: Вид-во ім. НПУ М.П. Драгоманова, 2014.
3. Кіянка І.Б. Політична конфліктологія: навчальний посібник / ; Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, Львів : "Новий Світ-2000", 2020.
4. Соціологія модерну та модернізації [Електронний ресурс] : підручник для студ. спеціальності 054 «Соціологія», спеціалізації «Врегулювання конфліктів та медіація» / П. В. Кутуєв, А. В. Багінський, О. І. Василець, М. Н. Єнін, О. М. Казьмірова, Т. В. Коломієць, Г. О. Коржов, Д. В. Макаренко, І. В. Мацко-Демиденко, І. В. Піголенко, О. П. Северинчик, О. Л. Якубін; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 3333 кбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 355 с.
5. Теорія соціальних змін: сучасні соціологічні концептуалізації : навч. посіб. / П.В. Кутуєв [та ін.] ; МОН України, НТУУ "КПІ", Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014.

4.2 Допоміжна література:

1. Цюрупа М.В. Основи конфліктології та теорії переговорів: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Київ : Кондор, 2014.
2. America Through Nazi Eyes: <https://www.dissentmagazine.org/article/america-through-the-nazi-eyes/>
3. Antisemitism Timeline: <https://mchekc.org/wp-content/uploads/2021/01/AntisemitismTimeline.pdf>
4. Belsen concentration camp 1945: <https://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources/belsen-concentration-camp/>
5. Benedict R. O'G. Anderson. Long-distance. Nationalism. World capitalism. And the rise of. Identity politics: http://www.mariteslmendoza.com/english242dfiles/WL_Anderson.pdf
6. Brustein, W., & Falter, J. W. (1994). The Sociology of Nazism: An Interest-Based Account. Rationality and Society, 6(3), 369–399: <https://doi.org/10.1177/1043463194006003006>
7. Broken Bodies: Violence in Art and Game of Thrones: <https://www.metmuseum.org/blogs/in-season/2017/saint-bartholomew-and-saint-lawrence>
8. Collision of Consciousness: Modernization and Development in Iran: <http://www.jstor.org/stable/4283811>
9. Consent and Rape Culture in Ancient Greece: <https://womeninancientquity.wordpress.com/2017/12/06/consent-and-rape-culture-in-ancient-greece/>
10. Classics of Marxism: VI Lenin: <https://isreview.org/issues/44/imperialism/>
11. Immanuel Wallerstein. New revolts against the system: <https://newleftreview.org/issues/ii18/articles/immanuel-wallerstein-new-revolts-against-the-system>

4.3 Інформаційні ресурси:

1. <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/> - Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право.
2. <http://i-soc.com.ua/journal/content.php> – Соціологія: теорія, методи, маркетинг.
3. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.

4. <http://www.sociology.kpi.ua/literature> - кафедра соціології КПІ ім.Ігоря Сікорського
5. <https://www.youtube.com/watch?v=A542ixwyBhc> Чому Геродота називають «батьком історії»? - Марк Робінсон
6. <https://www.studiobinder.com/blog/platos-allegory-of-the-cave/> Пояснення алегорії «Платонівська печера»
7. https://www.youtube.com/watch?v=NbJ85UMTn_4 Уявні спільноти
8. <https://www.youtube.com/watch?v=14ynXi9F95k> Зміни на карті Франції
9. <https://charlierose.com/videos/17838> «Зіткнення цивілізацій і перебудова світового порядку», Семюел П. Хантінгтон
10. https://www.youtube.com/watch?v=c_UcoGulrVQ&t=322s Американська «расова наука» і нацизм
11. <https://www.youtube.com/watch?v=a4cbNXGOa24> Мистецтво і насильство в Стародавній Греції
12. <https://www.cbc.ca/player/play/2082186819968> Франц Фанон, частина 1
13. <https://www.cbc.ca/player/play/2083318851980> Франц Фанон, частина 1
14. <https://www.youtube.com/watch?v=wwYxYIyA3P0> Як імперська Японія готувалася до Другої світової війни
15. <https://www.youtube.com/watch?v=SI0kVfS42Zo> Зіткнення концепцій модернізації в Ірані — Реза Шах і Тагі Ерані
16. <https://podcasts.ox.ac.uk/better-part-valour> The Better Part of Valour
17. <https://smarthistory.org/violence-and-drama-caravaggios-the-flagellation-of-christ/> Violence and drama, Caravaggio's The Flagellation of Christ
18. https://thearda.com/teaching/online-course?fbclid=IwAR25Vwbasm2tZX2yznkDaDvaljvZ3XM8E2cIBnPWEd45G7SnqYAH55BoE_aem_AYFOmA_AoEdnFP3DpXTXeydZzxKx4WXjkS3j3t6yAegz4k4X9Exv0OzXPx8IFRVNcV8 Exploring Religion
19. Immanuel Wallerstein. Passions About Migrants: <https://iwallerstein.com/articles/>
20. Immanuel Wallerstein. Theory Talks: <https://iwallerstein.com/wp-content/uploads/docs/THYTLK13.PDF>
21. Inside Russia's "Filtration Camps" in Eastern Ukraine: <https://www.newyorker.com/magazine/2022-10-10/inside-russias-filtration-camps-in-eastern-ukraine>
22. Lord Moran's memoir: shell-shock and the pathology of fear: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/014107689809100218>
23. Modernization and Reform From Above: The Case of Iran: https://repositories.lib.utexas.edu/bitstream/handle/2152/24201/Bill_JamesA_1970.pdf;sequence=1
24. Murder fantasies in memes: fascist aesthetics of death threats and the banalization of white supremacist violence: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/1369118X.2021.1974517?needAccess=true&role=button>
25. The Role of Darwinism in Nazi Racial Thought: <https://www.csustan.edu/sites/default/files/History/Faculty/Weikart/Darwinism-in-Nazi-Racial-Thought.pdf>
26. The System. Two new histories show how the Nazi concentration camps worked: <https://www.newyorker.com/magazine/2015/04/06/the-system-books-kirsch>
27. The worm revisited: an examination of fear and courage in combat: <http://www.journal.forces.gc.ca/vo5/no2/doc/leadership-direction-eng.pdf>
28. Timeline of Canadian History: <https://lingo-star.com/wp-content/uploads/2021/01/History-of-Canadian-English-Timeline-Infographic-2.png?v=4326ce96e26c>
29. Why Did Japan Choose War?: [https://www.historians.org/about-aha-and-membership/aha-history-and-archives/gi-roundtable-series/pamphlets/em-15-what-shall-be-done-about-japan-after-victory-\(1945\)/why-did-japan-choose-war](https://www.historians.org/about-aha-and-membership/aha-history-and-archives/gi-roundtable-series/pamphlets/em-15-what-shall-be-done-about-japan-after-victory-(1945)/why-did-japan-choose-war)

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

Денна форма

№ з/п	Назва теми лекції, перелік основних питань
-------	--

	Розділ 1. Соціологічні інтерпретації конфліктів у процесах трансформацій та модернізацій
1.	Тема 1.1. Витки соціологічного дискурсу про конфлікти в контексті трансформацій та модернізацій Інтелектуальні витoki соціології: теоретизування про конфлікти в контексті соціальних змін. Ідеологічний контекст конфліктної динаміки соціологічних теорій соціальних змін: холодна війна та зіткнення над потуг. Соціологічні теорії конфліктів у контексті соціальних змін/трансформацій/модернізацій та політико-економічна практика.
2.	Тема 1.2. Дослідницька програма модернізації: від «безконфліктної» до «конфліктної» стадій. Гантінгтонова критика першої фази дослідницької програми модернізації: політичний занепад versus політичний розвиток. Гантінгтонова концептуальна схема: розвиток versus стабільність. Ідеї Гантінгтона сьогодні: конфлікт цивілізацій.
3.	Тема 1.3. Соціологічне теоретизування про конфлікти у рамках концептуальної системи координат світ-системного аналізу: методологічні засади. І. Валерстайн як фундатор світ-системного підходу до конфліктної динаміки світ-системи. Порівняння теоретико-методологічних засад дослідницьких програм світ-системного аналізу та модернізації. Зникнення ленінізму у контексті світ-системного аналізу та конфлікти доби пост ленінізму.
4.	Тема 1.4. Конфліктна динаміка світової системи в інтерпретації А.Г. Франка. Конфліктна конкуренція дослідницьких програм: світова система versus модерна/ капіталістична світ-система. Просторові та часові контури світової системи. Франкова критика марксизму. Франкове заперечення капіталізму. Франкове спростування стадіальності соціальних змін.
5.	Тема 1.5. Концептуалізація політичних конфліктів як фактору соціальних змін в сучасних соціологічних теоріях. Т. Парсонс про політичне та політичну підсистему: безконфліктний гомеостазіс? Критичні соціологи про політичні конфлікти. Від системи та класів до апаратів та полів: соціологічний дискурс про політичні конфлікти від класових та системних теоретиків до Л. Альтюсера та П. Бурдьє.
6.	Тема 1.6. Конфлікти націоналізму в контексті соціальних трансформацій та модернізацій Конфліктні імперативи нації як соціально-культурного та історичного феномену. Конфліктна взаємодія держави та нації. Нація як ознака модерну. Нація та стандартизація культури. Нація як уявлена спільнота. Політико-культурна програма націоналізму як фактор конфліктів у соціальних змінах. Націоналізм та політична спільнота.
7.	Тема 1.7. Ленінські режими: конфліктні джерела постання Лібералізм і ленінізм: конфліктні ідеології і принципи інституційної організації. Концептуалізація ленінських режимів. Ленінізм як рішучий «прорив» у суспільно-політичному розвитку. Конфліктна амальгама інституційної харизми і неперсональних норм в ленінізмі. Ленінізм і національна залежність: революція або реформи. Політична культура ленінських режимів
8.	Тема 1.8. Ленінські режими: конфлікти в процесі трансформацій Конфлікти трансформаційної стадії ленінських режимів. Конфлікти консолідаційної стадії ленінських режимів. Рутинізація харизми і феномен неотрадиціоналізму в ленінських режимах. Конфліктний колапс та зникнення ленінських режимів як соціально-політичного «виду».
9.	Тема 1.9. Держава, що сприяє розвитку: модернізаційний потенціал та внутрішні конфлікти. Конфлікти у контексті соціальних трансформацій та модернізацій у контексті східно-азійського регіону. Соціально-політичні та військові конфлікти в контексті модернізації Японії. Війни та соціальні конфлікти у контексті піднесення «Азійських тигрів».
	Розділ 2. Історична соціологія динаміки конфліктів у людських суспільствах
10.	Тема 2.1. Витoki держави та насилля у людських суспільствах. Перехід до аграрного суспільства та формування держави як інструменту війни. Соціологічна теорія про еволюцію держави та війни.
11.	Тема 2.2. Конфлікти та релігія: поміж ідеалами та практикам. Релігійні війни як феномен історії та сучасності. Глобальний тероризм у контексті глобальних конфліктів: чи відіграє релігія значущу роль? Конфлікт цивілізацій та релігій: соціологічна інтерпретація тези.
12.	Тема 2.3. Євроцентризм та орієнталізм як ідеологічні практики та фактори глобальних конфліктів. Піднесення Заходу – випадок чи закономірність? Формування європейського колоніалізму та його наслідки. Трансатлантична торговельна та расизм сьогодні.

13.	Тема 2.4. Становлення держави абсолютизму та конфлікти: інтелектуальний контекст та сучасна соціологічна інтерпретація. Війни, становлення “порохових імперій” та військово-фінансова концепція консолідації / зміцнення держави.
14.	Тема 2.5. Доба Просвітництва: концептуалізація воєн та конфліктів. Ідеї соціальних теоретиків Просвітництва у контексті національних шкіл (Франція, Шотландія, Німеччина) про соціальний, економічний та політичний порядки. Раціо(налізм) та конфлікти.
15.	Тема 2.6. Військові конфлікти та розвиток технологій. Соціальні інституції та розвиток військових технологій. Китай як хаб винаходів і Європа як хаб інновацій у військово-технологічній сфері. Що було артилерією європейської буржуазії? Дж.Аррігі переосмислює тезу К.Маркса.
16.	Тема 2.7 Економічний розвиток та політичні конфлікти. Економічний розвиток да демократія: від С.Гантінгтона до А.Пшеворського. Суперечності напівпериферійного розвитку як джерело конфліктів.
17.	Тема 2.8. Політичні режими та конфлікти: типологія, історія, сучасність. Тоталітаризм та демократія. Авторитарні режими та конфлікти. Темний бік демократії в історії: теорія та її верифікація.
18.	МКР

Лекційні заняття

Заочна форма

№ з/п	Назва теми лекції, перелік основних питань
	Розділ 1. Соціологічні інтерпретації конфліктів у процесах трансформацій та модернізацій
1.	Тема 1.1. Витки соціологічного дискурсу про конфлікти в контексті трансформацій та модернізацій Інтелектуальні витки соціології: теоретизування про конфлікти в контексті соціальних змін. Ідеологічний контекст конфліктної динаміки соціологічних теорій соціальних змін: холодна війна та зіткнення над потуг. Соціологічні теорії конфліктів у контексті соціальних змін/трансформацій/модернізацій та політико-економічна практика.
2.	Тема 1.2. Дослідницька програма модернізації: від «безконфліктної» до «конфліктної» стадій. Гантінгтонова критика першої фази дослідницької програми модернізації: політичний занепад versus політичний розвиток. Гантінгтонова концептуальна схема: розвиток versus стабільність. Ідеї Гантінгтона сьогодні: конфлікт цивілізацій.
3.	Тема 1.3. Соціологічне теоретизування про конфлікти у рамках концептуальної системи координат світ-системного аналізу: методологічні засади. І. Валерстайн як фундатор світ-системного підходу до конфліктної динаміки світ-системи. Порівняння теоретико-методологічних засад дослідницьких програм світ-системного аналізу та модернізації. Зникнення ленінізму у контексті світ-системного аналізу та конфлікти доби пост ленінізму.
	Розділ 2. Історична соціологія динаміки конфліктів у людських суспільствах
4.	Тема 2.1. Витоки держави та насилля у людських суспільствах. Перехід до аграрного суспільства та формування держави як інструменту війни. Соціологічна теорія про еволюцію держави та війни.

Семінарські (практичні) заняття

Денна форма

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань
1.	Семінарське заняття №1. Тема 1. Витоки соціологічного дискурсу про конфлікти в контексті соціальних змін. Мета: ознайомитись з динамікою соціологічних теорій конфліктів у контексті радикальних соціальних змін.

2.	<p>Семінарське заняття №2.</p> <p>Тема 2. Образи модернізації у повоєнній соціологічній теорії: ідеї С. Гантінгтона про соціально-політичні зміни та конфлікти як шлях до занепаду. Конфліктний дискурс про соціальні зміни С. Гантінгтона.</p> <p>Мета: реконструювати конфліктну теорію соціальних та політичних змін С.Гантінгтона.</p>
3.	<p>Семінарське заняття №3.</p> <p>Тема 3. Світ-системний аналіз про конфлікти в контексті соціальних змін та трансформацій. Мета: розкрити сутність системи координат світ-системного аналізу як теорії соціально-політичних та економічних конфліктів..</p>
4.	<p>Семінарське заняття №4.</p> <p>Тема 4. Теоретизування про конфлікти А.Г. Франка: від залежності та розвитку недорозвитку до світової системи та сходоцентризму.</p> <p>Мета: експлікувати сутність глобальних конфліктів з точки зору системи координат теорії соціальних змін А.Г. Франка.</p>
5.	<p>Семінарське заняття №5.</p> <p>Тема 5. Від Т. Парсонса до критичної соціології: конфліктна динаміка політичного.</p> <p>Мета: експлікувати логіку еволюції соціологічної теорії від безконфліктної до конфліктного стилю дискурсу.</p>
6.	<p>Семінарське заняття №6.</p> <p>Тема 6. Ідеї та практики націоналізму як джерело соціальних, політичних та ідеологічних конфліктів.</p> <p>Мета: ознайомитись з концепціями націоналізму як фактору та вислідів соціальних конфліктів.</p>
7.	<p>Семінарське заняття №7.</p> <p>Тема 7. Ленінські режими, як продукт конфліктної динаміки напівпериферії.</p> <p>Мета: експлікувати сутність ленінських режимів в теорії соціальних конфліктів.</p>
8.	<p>Семінарське заняття №8.</p> <p>Тема 8. Конфліктна динаміка ленінських режимів: від проекту модернізації до занепаду та зникненню.</p> <p>Мета: ознайомитись з «модернізаційними» зусиллями ленінських режимів та їхньою імплікацією для соціальних конфліктів. Неотрадиціоналізм versus безособова харизма: організаційний занепад ленінських режимів.</p>
9.	<p>Семінарське заняття №9.</p> <p>Тема 9. Постання Східної Азії: вислід дії автохтонної культури, розвиток на запрошення або результат політики держави? Чинники та конфліктні імплікації модернізації Японії. Китай як новий центр Східної Азії: конфліктний потенціал</p> <p>Мета: дослідити конфліктний потенціал країн Східної Азії.</p>
10.	<p>Семінарське заняття №10.</p> <p>Тема 10 Війни та конфлікти в історії та сучасності людських суспільств. Війни та їхні суспільні наслідки.</p> <p>Витоки держави та насилля у людських суспільствах. Перехід до аграрного суспільства та формування держави як інструменту війни.</p> <p>Мета: ознайомитись з соціологічною теорією про еволюцію держави та війни.</p>
11.	<p>Семінарське заняття №11.</p> <p>Тема 11 Конфлікти та релігія: поміж ідеалами та практикам.</p> <p>Релігійні війни як феномен історії та сучасності. Глобальний тероризм у контексті глобальних конфліктів: чи відіграє релігія значущу роль?</p> <p>Мета: дослідити конфлікт цивілізацій та релігій в соціологічній інтерпретації.</p>
12.	<p>Семінарське заняття №12.</p> <p>Тема 12 Євроцентризм та орієнталізм як ідеологічні практики та фактори глобальних конфліктів. Формування європейського колоніалізму та його наслідки. Трансатлантична торгівля та расизм сьогодні.</p> <p>Мета: проаналізувати піднесення Заходу – випадок чи закономірність?</p>
13.	<p>Семінарське заняття №13.</p> <p>Тема 13 Становлення держави абсолютизму та конфлікти: інтелектуальний контекст та сучасна</p>

	соціологічна інтерпретація. Мета: дослідити війни, становлення “порохових імперій” та військово-фіскальних концепцій консолідації / зміцнення держави.
14.	Семінарське заняття №14. Тема 14 Доба Просвітництва: концептуалізація воєн та конфліктів. Мета: проаналізувати ідеї соціальних теоретиків Просвітництва у контексті національних шкіл (Франція, Шотландія, Німеччина) про соціальний, економічний та політичний порядки; раціо(налізм) та конфлікти.
15.	Семінарське заняття №15. Тема 15 Військові конфлікти та розвиток технологій. Соціальні інституції та розвиток військових технологій. Китай як хаб винаходів і Європа як хаб інновацій у військово-технологічній сфері. Що було артилерією європейської буржуазії? Дж.Аррігі переосмислює тезу К.Маркса. Мета: дослідити що було артилерією європейської буржуазії? Ознайомитись з переосмисленням тези К.Маркса Дж.Аррігі.
16.	Семінарське заняття №16. Тема 16 Економічний розвиток та політичні конфлікти. Економічний розвиток да демократія: від С.Гантінгтона до А.Пшеворського. Мета: проаналізувати суперечності напівпериферійного розвитку як джерела конфліктів.
17.	Семінарське заняття №17. Тема 17 Політичні режими та конфлікти: типологія, історія, сучасність. Мета: дослідити тоталітаризм та демократію.;авторитарні режими та конфлікти; темний бік демократії в історії: теорію та її верифікацію.

Семінарські (практичні) заняття

Заочна форма

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань
1.	Семінарське заняття №1. Тема 1. Витоки соціологічного дискурсу про конфлікти в контексті соціальних змін. Мета: ознайомитись з динамікою соціологічних теорій конфліктів у контексті радикальних соціальних змін.
2.	Семінарське заняття №2. Тема 2. Образи модернізації у повоєнній соціологічній теорії: ідеї С. Гантінгтона про соціально-політичні зміни та конфлікти як шлях до занепаду. Конфліктний дискурс про соціальні зміни С. Гантінгтона. Мета: реконструювати конфліктну теорію соціальних та політичних змін С.Гантінгтона.
3.	Семінарське заняття №3. Тема 3. Світ-системний аналіз про конфлікти в контексті соціальних змін та трансформацій. Мета: розкрити сутність системи координат світ-системного аналізу як теорії соціально-політичних та економічних конфліктів..
4	Семінарське заняття №4. Тема 4 Конфлікти та релігія: поміж ідеалами та практикам. Релігійні війни як феномен історії та сучасності. Глобальний тероризм у контексті глобальних конфліктів: чи відіграє релігія значущу роль? Мета: дослідити конфлікт цивілізацій та релігій в соціологічній інтерпретації.
5.	Захист ДКР

6. Самостійна робота студента/аспіранта

Для студентів **очної форми** не передбачено тем для самостійного опрацювання.

Заочна форма

№ з/п	Назва теми, перелік основних питань
-------	-------------------------------------

	Розділ 1. Соціологічні інтерпретації конфліктів у процесах трансформацій та модернізацій
1.	Тема 1.4. Конфліктна динаміка світової системи в інтерпретації А.Г. Франка. Конфліктна конкуренція дослідницьких програм: світова система versus модерна/ капіталістична світ-система. Просторові та часові контури світової системи. Франкова критика марксизму. Франкове заперечення капіталізму. Франкове спростування стадіальності соціальних змін.
2.	Тема 1.5. Концептуалізація політичних конфліктів як фактору соціальних змін в сучасних соціологічних теоріях. Т. Парсонс про політичне та політичну підсистему: безконфліктний гомеостазіс? Критичні соціологи про політичні конфлікти. Від системи та класів до апаратів та полів: соціологічний дискурс про політичні конфлікти від класових та системних теоретиків до Л. Альтюсера та П. Бурдьє.
3.	Тема 1.6. Конфлікти націоналізму в контексті соціальних трансформацій та модернізацій Конфліктні імперативи нації як соціально-культурного та історичного феномену. Конфліктна взаємодія держави та нації. Нація як ознака модерну. Нація та стандартизація культури. Нація як уявлена спільнота. Політико-культурна програма націоналізму як фактор конфліктів у соціальних змінах. Націоналізм та політична спільнота.
4.	Тема 1.7. Ленінські режими: конфліктні джерела постання Лібералізм і ленінізм: конфліктні ідеології і принципи інституційної організації. Концептуалізація ленінських режимів. Ленінізм як рішучий “прорив” у суспільно-політичному розвитку. Конфліктна амальгама інституційної харизми і неперсональних норм в ленінізмі. Ленінізм і національна залежність: революція або реформи. Політична культура ленінських режимів
5.	Тема 1.8. Ленінські режими: конфлікти в процесі трансформацій Конфлікти трансформаційної стадії ленінських режимів. Конфлікти консолідаційної стадії ленінських режимів. Рутинізація харизми і феномен неотрадиціоналізму в ленінських режимах. Конфліктний колапс та зникнення ленінських режимів як соціально-політичного «виду».
6.	Тема 1.9. Держава, що сприяє розвитку: модернізаційний потенціал та внутрішні конфлікти. Конфлікти у контексті соціальних трансформацій та модернізацій у контексті східно-азійського регіону. Соціально-політичні та військові конфлікти в контексті модернізації Японії. Війни та соціальні конфлікти у контексті піднесення «Азійських тигрів».
	Розділ 2. Історична соціологія динаміки конфліктів у людських суспільствах
7.	Тема 2.2. Конфлікти та релігія: поміж ідеалами та практикам. Релігійні війни як феномен історії та сучасності. Глобальний тероризм у контексті глобальних конфліктів: чи відіграє релігія значущу роль? Конфлікт цивілізацій та релігій: соціологічна інтерпретація тези.
8.	Тема 2.3. Євроцентризм та орієнталізм як ідеологічні практики та фактори глобальних конфліктів. Піднесення Заходу – випадок чи закономірність? Формування європейського колоніалізму та його наслідки. Трансатлантична работоргівля та расизм сьогодні.
9.	Тема 2.4. Становлення держави абсолютизму та конфлікти: інтелектуальний контекст та сучасна соціологічна інтерпретація. Війни, становлення “порохових імперій” та військово-фіскальна концепція консолідації / зміцнення держави.
10.	Тема 2.5. Доба Просвітництва: концептуалізація воєн та конфліктів. Ідеї соціальних теоретиків Просвітництва у контексті національних шкіл (Франція, Шотландія, Німеччина) про соціальний, економічний та політичний порядки. Раціо(налізм) та конфлікти.
11.	Тема 2.6. Військові конфлікти та розвиток технологій. Соціальні інституції та розвиток військових технологій. Китай як хаб винаходів і Європа як хаб інновацій у військово-технологічній сфері. Що було артилерією європейської буржуазії? Дж.Аррігі переосмислює тезу К.Маркса.
12.	Тема 2.7 Економічний розвиток та політичні конфлікти. Економічний розвиток да демократія: від С.Гантінгтона до А.Пшеворського. Суперечності напівпериферійного розвитку як джерело конфліктів.
13.	Тема 2.8. Політичні режими та конфлікти: типологія, історія, сучасність. Тоталітаризм та демократія. Авторитарні режими та конфлікти. Темний бік демократії в історії: теорія та її верифікація.

Студенти заочної форми також самостійно виконують ДКР.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

З метою поглиблення знань магістрантів з дисципліни, отримання досвіду самостійної роботи з соціологічною літературою пропонується самостійне опрацювання наукової літератури з проблем «Соціологія конфліктів та війн у контексті трансформацій та модернізацій». Від студентів вимагається знання основних проблем та визначень семінарських тем, вільне володіння категоріальним апаратом із дисципліни. Крім того студенти мають самостійно розглянути завдання призначені для самостійної роботи і на основі цієї інформації вільно відповідати на поставлені питання.

Відвідуваність і виконання завдань

Студенти опрацьовують теми і завдання для лекцій та семінарських занять передбачені силабусом дисципліни, доступного з особистого кабінету студента в системі «Кампус» або на сайті кафедри соціології.

Студент на семінарському занятті може використовувати підготовлені ним письмові есе з питань теми заняття. Це характеризує рівень підготовки студента самостійно.

Форми роботи

Навчальні заняття з дисципліни «Соціологія конфліктів та війн у контексті трансформацій та модернізацій» проводяться у формі лекційних та семінарських занять. На лекціях викладач формулює положення теорій функціонування політичної системи, організації державної влади, встановлення політичних режимів та їх трансформацію, діяльності політичних партій та їх роль у електоральних процесах, розриваючи сутність цих явищ і феноменів крізь призму конфліктологічного підходу, а також окреслює новітні тренди сучасних світових політичних процесів. Лекції відбуваються у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання аудиторії щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання. В процесі занять викладач може демонструвати студентам наочні матеріали, присвячені розгортанню політичних подій.

Основною формою роботи на семінарському занятті є виступ, який поєднує комунікативні здатності студента з демонстрацією та закріпленням знань. Викладач оцінює як глибину, ширину, точність визначень під час виступу студента, так і здатність оперативно реагувати на запитання аудиторії. Під час семінарського заняття додаткового оцінюється активність студентів при формулюванні запитань, участь у дискусії, висловлювання альтернативних гіпотез. Окремі семінарські заняття передбачають підготовку презентацій студентами, що посилює репрезентативні навички і поглиблює усвідомлення теми. Також передбачене семінарське заняття щодо проблематики виборів у формі імітаційної вправи з використанням інтерактивних методів.

Модульні контрольні роботи спрямовані на виявлення знань студентів опрацьованого матеріалу. Проте, проблемний метод, що використовується під час цього виду контролю також дозволяє оцінити аналітичні здібності здобувачів вищої освіти.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

(інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: **опитування за темою заняття**

Календарний контроль: **проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.**

Семестровий контроль: **екзамен**

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) Відповіді на семінарських заняттях
- 2) оцінка МКР у формі експрес контрольної в процесі лекційних занять для очної форми навчання /оцінка ДКР для заочної форми навчання
- 3) виконання екзаменаційної роботи.

№п/п	Контрольний захід оцінювання	%	Ваговий бал	Кількість	Всього
1	Відповіді на семінарських заняттях	30	5	6	30
2	Модульна контрольна робота (МКР)	20	20	1	20
3	Екзамен	50	50	1	50
	Всього				100

Обов'язкова умова допуску до екзамену		Критерій
1	Поточний рейтинг	RD ≥ 30
2	Модульна контрольна робота (МКР)	RD ≥ 8

Можливість отримання оцінки «автоматом» для екзамену: ні.

Студент отримує найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь на проведених семінарських заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань, позицію викладає чітко і логічно, обґрунтовує її належним чином, вимоги у документі формулює правильно.

Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях, порушення логіки викладення тексту і реквізитів документу спричиняють зниження рейтингу студента.

Належна підготовка студента до практичного заняття займатиме в середньому 1-1,5 години.

Викладач оцінює роботу студента на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на семінарських заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації – на восьмому і шістнадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг студента станом на 8-й тиждень (за результатами роботи на 6-8 семінарських заняттях) і 16-й тиждень (за результатами роботи на наступних 6-8 семінарських заняттях) навчання повідомляється студенту на занятті чи в особистому кабінеті електронного кампусу.

Умови допуску до семестрового контролю:

Необхідною умовою допуску до екзамену є зарахування усіх завдань під час експрес-контролю на лекціях та відповідей на семінарах.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре

84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

Готуючись до практичного заняття студент має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, бажано ознайомитись з додатковими ресурсами в мережі. При виникненні питань, виявленні незрозумілої інформації необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем.

На семінарському занятті студент не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено: професором кафедри соціології, д.соц.н, Федорченко-Кутуєвим Павлом Володимировичем;

Ухвалено кафедрою соціології (протокол №12 від 23.06.2023 р.)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 11 від 27.06.2023 р.)

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Рейтинг студента з дисципліни «Соціологія конфліктів та війн у контексті трансформацій та модернізацій» складається з суми балів за контрольні заходи протягом семестру $R_k=50$. Враховуючи наявність жорсткої системи оцінювання студентів бали за екзамен рахуються окремо $R_e=50$.

R_k складається з балів, які студент отримує за наступні види робіт:

- 1) відповіді на семінарських заняттях;
- 2) МКР у формі експрес контрольної в процесі лекційних занять;

1. Розрахунок вагових балів

PCO з дисципліни складається з суми балів студента за усі виконані контрольні заходи протягом семестру (R_D).

$$R_D = r_k + r_e = 50 + 50 = 100 \text{ балів}$$

$$r_k = r_{\text{сем.}} + r_{\text{акт.}} + r_{\text{тест.}} = 30 + 10 + 10 = 50 \text{ балів.}$$

1. Відповіді на семінарських заняттях.

Ваговий бал – 5 балів при відповіді на одне питання. Максимальна кількість балів на всіх семінарських заняттях дорівнює $r_{\text{сем.}} = 5 \text{ балів} * 6 = 30 \text{ балів}$.

При відповіді на кожне питання студент отримує:

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) якщо при відповіді студент демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, з легкістю і переконливо відповідає на поставлені питання – 5 балів;
- «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями, відповідає на більшість з поставлених питань – 4-3 бали;
- «задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та значні помилки, на поставлені питання відповідає слабо, або не відповідає взагалі – 2-1 бали;
- «незадовільно», відсутня робота на семінарі – 0 балів.

2. МКР.

Ваговий бал – 20 балів.

20, якщо студент правильно відповів на всі поставлені питання тесту;

10, якщо відповіді отримані на половину з поставлених питань тесту;

1-9, якщо менше ніж половина відповідей на питання тесту є правильними.

Заохочувальні бали (не більше 10 балів за усі види робіт):

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, «Днях науки ФСП», конкурсах студентських робіт, публікації);
- участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Порядок проведення атестаційного і екзаменаційного контролю

За результатами навчальної роботи за перші 8 тижнів «ідеальний» студент має набрати 15 балів. На першій атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг складає 10 і більше балів. На другій атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг складає 30 і більше балів. Необхідною умовою допуску до екзамену є зарахування усіх завдань під час експрес-контролю на лекціях та відповідей на семінарах.

Для складання атестації з дисципліни кожен викладач використовує відомість у Системі «Кампус», в яку заносяться нараховані бали за всі види виконаних студентом аудиторних та самостійних завдань (семінарські заняття, експрес-контроль). Рейтингові бали заносяться у відомості поточного контролю, рубіжного контролю (1-а, 2-а атестації) та екзамену.

У випадку, якщо цей показник не відповідає вимогам, в атестаційній відомості виставляється «не

атестований».

Допуск до екзамену має місце за значення $R_e > 30$ балів. При отриманні менше ніж 30 балів студент має виконати додаткову роботу у формі написання та захисту письмової роботи (есе) із заданої викладачем теми.

Екзамен має вигляд переліку екзаменаційних питань, на які повинен відповісти студент відповідно до білету який отримує на іспиті. Питання є різними за змістом, відповідають тематиці лекцій, семінарів, самостійної роботи, питань з самоконтролю. Рейтингова оцінка (R_e) може варіюватися в межах від 0 до 50 балів (за жорсткою системою оцінювання).

Порядок проведення екзамену та критерії оцінювання його результату визначається таким чином. Кожне письмове завдання містить два теоретичних питання і одне практичне. Кожне теоретичне питання оцінюється у 15 балів, а практичне – 20 балів.

Система оцінювання двох теоретичних питань:

- «відмінно», повна відповідь на питання (не менше 90% потрібної інформації), – 15 -14 балів;
- «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації, незначні неточності) – 13 - 11 балів;
- «задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації та деякі помилки) – 10 -9 балів;
- «незадовільно», незадовільна відповідь –0 балів.

Система оцінювання практичного завдання:

- «відмінно», повне, безпомилкове виконання завдань –20 -18 балів;
- «добре», повне виконання завдань із несуттєвими неточностями – 17 -15 балів;
- «задовільно», завдання виконані з певними недоліками – 14 -12 балів;
- «незадовільно», завдання не виконано – 0 балів.

Результати успішності студента (оцінку «відмінно», «дуже добре», «добре», «задовільно», «достатньо») викладач вносить в систему Електронний кампус та екзаменаційну відомість, яка здається до деканату по закінченню екзаменаційної сесії.

Переведення значення рейтингових оцінок з навчальної дисципліни в традиційні оцінки для виставлення їх до екзаменаційної відомості та залікової книжки здійснюється відповідно до табл.1

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено